

שלחן וכיור וכלי חמץ בפסח

קטעים מגמרא ושוע"ר – הקשורים לנושא השיעור

משנה ביצה ב, א

בית שמאי אומרים שאור בכזית וחמץ בככותבת, ובית הלל אומרים זה וזה בכזית.

שוע"ר סי' תמב

כז בצק המונח בסדקי עריבה אם יש ממנו כזית ... חייב לבערו ולגרדו אף על פי שביטלו ... אבל אם אין ממנו כזית ... הרי הן בטלין לגבי העריבה ונחשבין מכלל דפנותיה ... ואין צריך לבערו אם כבר בטלו.

כח אע"פ שמן התורה אפילו אם לא ביטלו אינו חייב לבערו אלא אם כן יש בו כזית שנאמר לא תאכל עליו חמץ וגוי ולא יראה לך שאור וגוי מה אכילה בכזית אף ראייה בכזית מכל מקום מדברי סופרים אפילו פחות מכזית חמץ שהוא עומד בעינו ואינו מודבק לדבר אחר חייב לבערו גזרה משום כזית ... אע"פ שביטלו.

כט בצק הדבוק לכות הבית או לקרקעיתו או לקורותיו אם אין ממנו כזית ... די לו בביטול.

ל וכל זה מעיקר הדין אבל ישראל קדושים הם ונוהגין להחמיר על עצמן וגוררים כל החמץ הנמצא אפילו משהו והוא דבוק בבית או בכלי, ומחמירין עוד לגרור הספסלים והכסאות והכתלים שנגע בהן חמץ.

שוע"ר סי' תמז

ג כלים שנתבשל בהן חמץ בפסח משפשפן ומדיחן היטב שלא יהא חמץ נראה בהן בעין שהחמץ הבלוע בדפנות אינו עובר עליו בבל יראה ובל ימצא שהרי אינו מצוי לך לפיכך מותר להשהותן עד לאחר הפסח שאז מותר לבשל בהן בלא הגעלה והכשר כלל רק שיזהר להצניען במקום צנוע כל ימי הפסח כמו שיתבאר בסי' תנ"א וכן מותר למכרן אפילו בתוך הפסח וכן להניח בתוכן דבר צונן דרך עראי או להחם בהן מים חמין לרחיצה ולכביסה דרך עראי מותר אפילו בפסח כדין כלי שנתבשל בו חמץ קודם הפסח כמו ש[נ]תבאר בסי' ת"נ ולא חשו חכמים אם ישהה אותם עד לאחר הפסח שמא ישכח ויבשל בהן בתוך הפסח כמו שחששו במאכל הנאסר באכילה בפסח משום חששא זו.

שוע"ר סי' תנא

י כלי מתכות שאינו נפקע מחמת חום האש הרי הוא יכול למלאותו גחלים מבפנים וישהה אותם בתוכו עד שאם יגע אדם בצד החיצון של הכלי יהיה היד סולדת בו מחמת שנתלבן הכלי מן הגחלים שאז בודאי נשרף כל החמץ הבלוע בתוכו, אע"פ שלא נתלבן כל כך עד שיהיו ניצוצות ניתזים ממנו, שהרי כלי מתכות הן נכשרין על ידי הגעלה וליבון קל הזה אינו גרוע מהגעלה.

יג אבל אם נשתמש בהן חמץ על ידי האור ... שלא על ידי משקה, אינו נפלט ממנו אלא על ידי חום האש בלבד, דהיינו שילבנו באור יפה יפה עד שיהיו ניצוצות מנתזין ממנו, או עד שתשיר קליפתו העליונה, שאז בודאי נשרף כל האיסור הבלוע בתוכו.

טז ואם אינו יכול להעביר החלודה או שאינו רוצה לטרוח ולהעבירה ישים גחלים בוערות על מקום החלודה וישהה אותם שם עד שאם יגע אדם בצד השני של הכלי במקום שכנגד החלודה יהיה היד סולדת בו מחמת שנתלבן הכלי מן הגחלים שאז בודאי נשרף כל ממשות איסור שתחת החלודה והעולם נהגו להחמיר להשהות הגחלים כל כך על החלודה עד שיהיה קש או חוט נשרף מצד השני (דהיינו שקושרין קש או חוט סביב הכלי מצד השני נגד הגחלים שעל גבי החלודה ומשהה את הגחלים כל כך עד שישרוף הקש או החוט שכנגדן בצד השני) ואחר כך מגעילין את הכלי ואם לא עשה כן קודם הגעלה יעשה כן אחר הגעלה.

כה אחד כלי מתכת ואחד כלי עץ ואחד כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה (פירוש כלי חרס שלא נצרפו בכבשן אלא נתייבשו בחמה) ואחד כלי עצם (חוץ מקרן כמו שנתבאר למעלה) ומה שקורין פער"ל מוטי"ר שנשתמש בהן חמץ על ידי משקין חמין כדרך שנשתמש בהן כך צריך להכשירן על ידי הגעלה.

כו וכלים שנשתמשו בהם חמץ על ידי עירו מכלי ראשון כגון קערות אין צריך להגעילן בתוך כלי ראשון אלא די להם שיערו עליהם רותחין מכלי ראשון כדרך תשמישן ... ויש חולקין על זה ואומרים כיון שלפעמים משתמשין חמץ בקערות על ידי חום כלי ראשון צריך להגעילן גם כן בתוך כלי ראשון כי אין תועיל הגעלת עירו מכלי ראשון להפליט מן הקערה מה שבלוע בה לפעמים על ידי חום כלי ראשון עצמו.

כז ולענין הלכה יש להחמיר לכתחילה כסברא האחרונה וכן נוהגין ואין לשנות.

ואם הקערה היא גדולה שאי אפשר לו להגעילה בתוך כלי ראשון יתן עליה אבן מלובן ויערה עליה מים רותחין מן כלי ראשון ויעביר עליה האבן על פני הקערה כדי שירתיח את כל המים שעירה עליה ויהיה חומם כל כך גדול כחום כלי ראשון וכן יעשה בכל הצריך הגעלה בכלי ראשון.

כט ואפילו אם עירה על הקערה מכלי ראשון עצמו לא עלתה להם הגעלה אלא אם כן נזהר שלא יפסוק הקילוח מן הכלי ראשון קודם שנגע הקילוח בגוף הקערה שכל קילוח שנפסק ואינו מחובר לכלי ראשון הרי נתקרר ונתמעט חומו מחום קילוח שהוא מחובר לכלי ראשון לפיכך אין קילוח זה מפליט מן הקערה מה שבלוע בה על ידי קילוח המחובר להכלי ראשון שהוא מקלח ממנו.

ל אבל כשמגעיל על ידי אבן מלובן אין נוהגין לזוהר בכל זה שאף שנפסק הקילוח קודם שמגיע להקערה ונתקרר מעט הרי הוא חוזר ומרתיח על ידי אבן המלובן, וכן אם אפילו אינו מערה על הקערה מהכלי ראשון עצמו אלא מערה מהכלי ראשון לכלי אחר ומאותו כלי מערה על הקערה, הרי זה מותר, שאבן המלובן הוא מרתיח את המים ומחמם אותם חום גדול כחום כלי ראשון. ומכל מקום לכתחלה טוב להחמיר וליזהר בכל זה אף כשמגעיל על ידי אבן מלובן, שהרי יש אומרים שאבן המלובן אין לו כח להרתיח את המים ולחמם אותם חום גדול כחום כלי ראשון.

נח השולחנות שאוכלים עליהם כל השנה והתיבות שדרך להצניע בהן אוכלים כל השנה נהגו כל ישראל להגעילן על ידי עירו מכלי ראשון, לפי שלפעמים נשפך עליהם מרק מן הקדירה וכבולעו כך פולטו, וצריך לזוהר בכל משפטי העירו שנתבאר למעלה, ועכשיו נוהגין במדינות אלו להגעילן על ידי עירו עם אבן מלובן, לפי שלפעמים מניחים עליהם פשטיד"א חמה (פת חמה).

סז אבל אם הניח שם תבשיל בקדירה אפילו היה התנור חם התבשיל מותר ... וגם הקדירה יש להתיר אם ברי לו שמקום מושבה היה נקי שלא היה שם משהו חמץ בעין שהאיסור הבלוע בתנור אינו נפלט לקדירה שעליו כמו שנתבאר ביורה דעה סי' צ"ב שאין איסור בלוע יוצא מדופן לדופן בלא רוטב עיין שם.

שוע"ר סי' תס

ה הלש עיסה אחר זמן איסור חמץ טוב שיאמר בשעת לישה כל פירורין שיפלו בשעת לישה ועריכה וכן הבצק שידבק בכלים אני מבטל ומפקיר אותם.

ו ולאחר גמר הלישה צריך לכבד את הבית ואת השולחן שעשו עליו מצות ואת מקום הלישה כדי לבער את הפירורין, שאע"פ שבטלם קודם שנתחמצו מכל מקום לאחר שנתחמצו צריך הוא לבערם שלא יהיה חמץ ברשותו בפסח, והפירורין שמוצא ישרפם ולא ידרסם ברגליו בעפר, שאף על פי שהם מתבערים בכך מכל מקום כיון שכבר הגיע זמן איסור חמץ אין ביעור חמץ אלא בשריפה לפי מנהג מדינות אלו, לפיכך טוב שמיד שהפירורין נופלין לארץ קודם שיתחמצו ידרסם ברגליו בעפר כדי שיתבערו מיד ולא יצטרך לשורפם אחר כך.

הלכות מכירת חמץ

שמכרתי לערל ... כלים מחומצים שיש עליהם חמץ בעין.